

Aile Okulu

3

AHLAKİ GELİŞİM

AİLE OKULU 1

AHLAKİ GELİŞİM

"Ben, ancak güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim."

Hz. Muhammed (SAV)

"Bütün cihanı araştırdım, güzel ahlaktan daha üstün bir liyakat bulamadım."

Mevlana (Ö. 1273)

DERS BİLGİ TABLOSU

Ahlaki Gelişim	Ahlak Nedir? Ahlaki Değerler Çocuklarda Ahlak Gelişimi Çocuğun Ahlaki Gelişiminde Ailenin Yeri ve Önemi Toplumsal Gelişim Açısından Ahlaki Değerlerin Önemi
Amaçlar	Ahlaki tanımlayabilme Temel ahlak ilkelerini tanıyabilme Ahlaki değerleri sıralayabilme Ahlaki gelişim kavramını açıklayabilme Çocukların ahlak gelişiminde ailelerin rolünü ve önemini açıklayabilme Ahlaki gelişimin toplum için önemini fark edebilme
Eğitim Süresi	80+80 dakika
Akış / Süreç	1. Konunun Tanıtılması 2. Ahlâk Kavramının Açıklanması 3. Ahlaki Değer Kavramının Açıklanması 4. Sevgi Değeri 5. Beş Sevgi Dili Kavramının Açıklanması 6. Birinci Etkinlik: Beş Sevgi Dili 7. İkinci Etkinlik: İnsan Sevgisinin Katkıları 8. Üçüncü Etkinlik: Ailede Verimli Zaman 9. Saygı Değeri 10. Dördüncü Etkinlik: Hayatıma Saygı 11. Beşinci Etkinlik: Aile Hayatına Saygı 12. Dürüstlük Değeri 13. Altıncı Etkinlik: Yalanın Büyüğü Küçüğü Olmaz 14. Yedinci Etkinlik: Ön yargılardan Uzak 15. Dostluk 16. Sekizinci Etkinlik: Dostlukların Gelişmesi 17. Özdenetim 18. Dokuzuncu Etkinlik: Doğru Ailesi 19. Adalet Değeri 20. Onuncu Etkinlik: Pozitif Ayrımcılık 21. Kısa Bir Ara 22. Sabır Değeri 23. Sorumluluk 24. Yardımseverlik 25. On Birinci Etkinlik: El Ele Vermeyince Taş Yerinden Oynamaz 26. Vatanseverlik 27. On İkinci Etkinlik: Yediden Yetmiş Vatan Sevgisi 28. Çocuklarda Ahlaki Gelişim 29. Kohlberg'e Göre Ahlak Dönemleri 30. Çocuğun Ahlaki Gelişiminde Ailenin Yeri ve Önemi 31. Çocukların, Ahlaki Gelişimlerini Gerçekleştirme Sürecinde Ailelere Bazı Öneriler 32. On Üçüncü Etkinlik: Kaliteli ve Verimli Zaman 33. On Dördüncü Etkinlik: Sevginin Verdiği Huzur 34. Ahlaki Gelişimin Toplum Açısından Önemi 35. Sözlü Geri Bildirim ve Değerlendirme Formu 36. Kısa Bir Değerlendirme

Değerlendirme	Sözlü Değerlendirme (Gönüllü Veliler) Değerlendirme Formu
Öneriler	Değerler kısmına ait etkinlikler eğitimciye alternatif oluşturması açısından özellikle birden fazla verilmiştir. Velilerin hazır bulunuşluk ve eğitim düzeyleri dikkate alınmalı ve her değer ile ilgili bir veya iki etkinlik seçilerek uygulanmalıdır. Tüm etkinliklerin yapılması süre sorunu yaşatabilir. *Etkinlikler için MEB Değerler Eğitimi Aile Toplum kitabı eğitimciye yardımcı olacaktır. https://ogmmateryal.eba.gov.tr/kitap/degerler-egitimi-aile-ve-toplum/degerler-egitimi-aile-ve-toplum.pdf
Ekler	Değerlendirme Formu
Kaynakça	Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Veli Bilgilendirme Kılavuzu, Ankara, 2024 Bee, H. ve Boyd, D. (2009). Çocuk gelişim psikolojisi (Çev. O. Gündüz). Kaknüs Yayınları. Cüceloğlu, D. (1991). İnsan ve davranışı. Remzi Kitabevi. Çağdaş, A. & Seğer, Z., (2002). Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi. Nobel Yayın Dağıtım. Demirutku, K., (2017). Değerlerin Edinilmesinde Ailenin Rolü Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile Eğitim Programı, Ankara. Dodson, F. (1995). Çocuk yaşken eğilir (4. baskı) (Çev. S. Selvi). Özgür Yayınları. İz, B. F. (2009). Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişimi kuramına göre hemşire öğrencilerin ahlaki yargı yeteneklerinin belirlenmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir. Kaya N. (2015). Ortaokul öğrencilerinin yazılı metinlerinde ahlaki gerekçelendirmenin Kohlberg ahlak kuramına göre incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı. Mersin. Kohlberg L. (1968). Early education: A cognitive-developmental view. Child Development, 39, 1013-1062. MEB, 2023. Değerler Eğitimi Aile ve Toplum Devlet Kitapları, Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler Temalı Etkinlik Kitabı, Ankara. degerler-egitimi-aile-ve-toplum.pdf (eba.gov.tr) Önalın, F. A. (2006). Sosyal yeterlilik, sosyal beceri ve yaratıcı drama. Yaratıcı Drama Dergisi, 1(1), 39-58 Chapman, G. (2012). Beş Sevgi Dili. İstanbul: Koridor Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. ve Nasıroğlu S. (2012). Kişilik gelişimi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4(4), 566-589. Piaget, J. (1972). Intellectual evolution from adolescence to adulthood. Human Development, 15(1), 1-12. Rice, F. P. (1997). Child and adolescent development. Prentice Hall. Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. Monographs of the Society for Research in Child Development, 59(2-3), 25-52. Topbaşı F. (2006). Okul öncesi dönem 6 yaş grubu çocukların törel (ahlâkî) gelişiminde dramının yeri ve önemi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

DERS İŞLENİŞİ

1. Konunun Tanıtılması (1, 2 ve 3. Slaytlar)

Selamlama ile derse giriş yapınız. “Merhabalar, hepiniz hoş geldiniz. Umarım iyi bir hafta geçirmişsinizdir. Bu haftaki konumuz, Ahlaki Gelişim.

Değerli Veliler bu konuda çeşitli etkinlikler yapacağız, etkinliklerimize aktif katılım bekliyoruz. Dersimizde, günlük hayatımızdan örnekler vereceğiz ve konuyu birlikte değerlendireceğiz.” şeklinde bir açıklamadan sonra 2. slaytta yer alan, Hz. Muhammed’e ait sözün ne anlama geldiği üzerinde söz almak isteyen varsa söz veriniz. 3. slaytta yer alan konulardan kısaca bahsediniz. Velilere “Sizce ahlak nedir?” sorusunu yöneltip kısa cevaplar alarak derse geçiniz. Ahlakın tanımını yapınız.

2. Ahlak Kavramının Açıklanması (4 ve 5. Slayt)

Aldığınız cevaplardan sonra 4. slayta geçip ahlak kavramını açıklayınız. Aşağıdaki bilgilerden yararlanınız.

Ahlak sözcüğü Arap dilinde “huluk” kelimesinin çoğulu olup dilimizde tekil olarak kullanılır. Kelime anlamı ile tabiat, huy, karakter, hal ve hareket tarzı gibi çeşitli anlamlara gelir. TDK Türkçe Sözlük’te ahlak bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları olarak tanımlanır.

Ahlak aynı zamanda insan ilişkilerinde, “doğru” ya da “yanlış” veya “iyi” ya da “kötü” olarak adlandırılan değer yargılarıdır. İnsanların bu kavramların bilincinde olarak davranmaları ve bu davranışların neticesinde onur ya da suçluluk duygularından hangisini hissedecekleri genellikle akla ve toplumsal kurallara bağlıdır (İz, 2009). Davranışların doğrulukları insan ve insan topluluklarına göre değişmektedir.

Ahlaki gelişim ise sosyal normlarla şekillenen doğru ve yanlış kavramları arasında ayırım yapabilme ve buna göre davranış düzenleme becerileri geliştirme sürecidir. (Kaya, 2015)

“Değer denilince aklımıza ne geliyor?” sorusunu tüm velilere sorunuz ve cevapları tahtaya yazınız. Daha sonra 5. slaytta yer alan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programı’nda yer alan değerlerimiz görselini ekrana yansıtınız. Bu değerler ile velilerin bulduğu değerleri karşılaştırınız ve onların da bu değerleri bulup bulamadıklarını kontrol ediniz.

3. Ahlaki Değer Kavramının Açıklanması (6 ve 7. Slaytlar)

Daha sonra 6 ve 7. slaytları yansıtip ahlaki değer kavramı ve değerlerimiz hakkındaki bilgileri velilerle paylaşınız.

Değerler, tutumlarımıza ve davranışlarımıza rehberlik eden ilkelerdir. Hangi davranışların veya hedeflerin istenir olduğunu tanımlayan, tutumlarımızı etkileyen, davranışlarımızı güdüleyen, bireyin içinde yaşadığı toplumda, ailede, okulda ve sosyal çevrede öğrendiği, soyut bilişsel kavramlardır. Değerlerimizi, içinde doğup büyüdüğümüz toplumda ve ailede etkileşime girdiğimiz çok çeşitli kişiler aracılığıyla öğrenir, hangi değerın diğerinden daha önemli ya da önemsiz olduğuna göre değer önceliklerimizi oluştururuz. İnsanlar doğumundan itibaren değerlerle iç içedir.

Değerler edinimi ailede başlar ve ebeveynler bu sürecin en temel aktörleridir. Çocuklar, ilk olarak aile içinde doğruyu, yanlışı, adaleti, saygıyı ve diğer değerleri öğrenirler. Ebeveynler, çocuklarına rol modeli olarak değerleri yaşamlarında nasıl uygulayacaklarını gösterirler.

Tutarlı ve pozitif bir rol model olmak, çocukların bu değerleri içselleştirmesinde kritik bir rol oynar. Bu sürecin devamı ise okul, toplum ve medya aracılığıyla pekiştirilir ancak ailede verilen temel eğitim, çocukların karakter gelişiminde belirleyici olur.

Kişinin benimsediği değerler; toplum ile kendisi, çevre ile yaşamı arasındaki bağı güçlendirme özelliği taşır. Aynı toplumda yaşayanların benimsediği ortak değerler; bireylerin kültür, gelenek ve göreneklerine karşı hissettiği aidiyet duygusunu artırır. Aidiyet duygusu artan bir birey toplumda yer edinebilir, huzurlu ve mutlu bir şekilde yaşamını sürdürebilir. O hâlde değer edinim süreci; bireysel, toplumsal ve evrensel anlamda farklı amaçlara hizmet etmektedir. Değer edinimi; değerlerin geliştirildiği, gerçekleştirildiği ve açıkça kazandırıldığı bir süreçtir. Başka bir deyişle değer edinimi; insanların tercih yapma ve karar verme aşamalarında kendisini etkileyecek ve yaşamı boyunca tutunabileceği bir bakış açısı oluşturmasını sağlayacak süreçtir. İnsanın yaşamını iyi bir şekilde sürdürebilmesi için gerekli bilgileri kazanmasını sağlayarak onu hayata hazırlayan da değer edinimidir.

Bir değerın öğrenilmesi demek, o değerle insanın kendisini veya kişiliğini nasıl tanımlayacağını da öğrenmesi demektir. İnsan, değerleri kişiliğinin bir parçası hâline getirebildiğinde değerlerine uygun davranabilir. (Demirutku, 2017).

Hayatta başarılı olabilmek için yalnızca akademik başarının yeterli olmadığı günümüzün bir gerçeğidir. Akademik başarının yanı sıra öğrencilerin kendi psikolojik

dayanıklılıklarını güçlendirecek değerlere de ihtiyaçları vardır. Değerlerin edinimi; toplumsal yaşamda karşılaşılabilecek zorlukların üstesinden gelmek, uzun vadeli hedeflere ulaşmak ve toplumsal huzurun sağlanmasına katkıda bulunmak açısından önemli bir role sahiptir.

Değerlerimiz; adalet, aile bütünlüğü, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, estetik, mahremiyet, merhamet, mütevazılık, özgürlük, sabır, sağlıklı yaşam, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik olmak üzere yirmi alt başlıkta ele alınmıştır.

Bu açıklamalardan sonra gelecek slaytlarda bir dizi etkinliklerin olacağını ve değerlerin bir kısmıyla ilgili etkinlikler yapılacağını belirtin. Yapacağınız etkinlikleri, velilerle birlikte seçiniz. Bu seçimi yaparken velilerin hazır bulunuşluk durumlarını ve süreyi dikkate alınız.

4. Sevgi Değeri (8. Slayt)

Sevgi değeri ile ilgili 8. slaytı gösterip sevgi ile ilgili aşağıdaki bilgiyi paylaşınız. Daha sonra bir veliye yüksek sesle slayttaki mısraları okutunuz veya kendiniz okuyunuz.

“Sevgi, insanları birbirine yaklaştıran, kalpleri birbirine bağlayan; insanlar arasındaki güveni, dostluğu, ilgiyi, fedakârlığı ve bağlılığı artıran en güçlü duygudur”.

Sevgi, ailesine, dostlarına ve ülkesine karşı vefalı, dürüst, sadık ve özverili olmayı; barışçıl bakış açısına sahip olmayı; misafirperverliği, doğaya ve bütün canlılara karşı merhametli davranmayı kapsar.

Sevgi çocukların en çok ihtiyaç duyduğu duygudur. Sevgi ile büyüyen çocuklar yüksek öz güven sahibi bireyler olurlar. Sevgi kadar sevgiyi ifade ediş şekli de önemlidir.

Sevgi değerini çocuğunuza kazandırmak için:

- » Çocuğunuzu dinlerken ve onunla konuşurken etkili iletişim becerilerini (sözünü kesmemek, göz teması kurmak, nezaket sözcükleri kullanmak vb.) kullanınız.
- » Çocuğunuza değer verdiğinizi gösteriniz. Örneğin onunla konuşurken başka işlerle uğraşmayınız.
- » Çocuğunuzla ilişkilerinizde dürüst olunuz.
- » Çocuğunuzla nitelikli vakit geçirmek için fırsatlar oluşturunuz. Örneğin onunla birlikte kitap okuma saatleri belirleyiniz.
- » Sevginizi ifade etmenin farklı yollarını gösteriniz. Örneğin çocuğunuza sarılınız, hediye alınız, sevdiğinizi söyleyiniz.

- » Akraba ve dostlarınızla bağlarınızı güçlendiriniz. Örneğin ailece aile büyüklerinizi sık sık ziyaret ediniz ve onlara ilgi göstererek ihtiyaçlarını gideriniz.
- » Çocuğunuza misafirlik adabını örnek davranışlarla gösteriniz. Örneğin misafir ağırlarken iş bölümü yapınız ve çocuğunuza da sorumluluklar veriniz.
- » Yapılan iyilikleri takdir ediniz.
- » Medeniyetimizin gelişimine katkıda bulunan şahsiyetleri çocuğunuzla birlikte araştırınız.

5. Beş Sevgi Dili Kavramının Açıklanması (9. Slayt)

“Beş sevgi dili sizin için ne ifade ediyor?” sorusunu velilere sorup cevaplarını alınız. 9. slaytı yansıtıp aşağıdaki bilgileri onlarla paylaşınız.

BEŞ SEVGİ DİLİ

Bir istekte bulunurken rica etmek, teşekkür etmek, onay cümlelerini daha çok kullanmak sevgi dilinin oluşmasına katkı sağlar. Takdir ifadeleri, iltifatlar sevgiyi ileten köprü görevini üstlenir. Sevgi dilini öğrenmek ve kendi sevgi dilinizi keşfetmek ailede, kişiler arası ilişkilerde çok önemlidir. Ailenizin size zaman ayırması, arkadaşlarınızın ve ailenizin onlar için yaptığınız şeylerde size teşekkür etmeleri, zorlandığınız bir işte size yardım etmeyi teklif etmeleri, önemli kararları alırken sizin de fikrinizi almaları sevildiğinizi ve değer gördüğünüzü hissettiren davranışlardır. Sevgi diliyle ilgili Amerikalı yazar Chapman’ın (Çepmın) şu sınıflandırması kabul görmektedir.

- **Onay sözleri:** Bu sevgi dilini kullanan kişiler; sözlü iltifatlar, takdir edici ifadeler, cesaret verici, sevecen, alçakgönüllü sözler kullanırlar.
- **Nitelikli beraberlik:** Bu sevgi dilini kullanan kişiler; kaliteli sohbetlere, birlikte yapılan etkinliklere önem verirler.
- **Hediyeleşme:** Bu sevgi dilini kullanan kişiler, hediye olarak ya da vererek mutlu olurlar. Hediyeler, sevginin görsel sembolleridir. Hediyeğin pahalı olması gerekmez.
- **Yardım davranışları:** Bu sevgi dilini kullanan kişiler, çevresindeki insanların yükünü hafifletmeye ve böylece onlara sevgisini göstermeye çalışır. Yemek pişirmek, masayı hazırlamak, bulaşıkları yıkamak, evi süpürmek, çöpleri dökmek gibi eylemler yardım davranışlarına örnektir.
- **Fiziksel temas:** Bu sevgi dilini kullanan kişiler için fiziksel temas, sevgiyi ileten çok güçlü bir kanaldır. (Chapman, 2012).

Daha sonra velilere aşağıdaki soruları sorunuz ve cevap vermelerini bekleyiniz.

- Ailenize sevginizi gösterirken daha çok hangi sevgi dilini tercih edersiniz?
- Aile bireylerinizin hangi sevgi dilini kullanması size sevildiğinizi daha çok hissettirir?

- Beş sevgi dilinden sadece birinin kullanılması sevgiyi ifade etmede yeterli olur mu?
- Tartışma sırasında kullanılan sevgi dili tartışmanın gidişatını ne şekilde etkileyebilir?
- Sevgi dilinin hâkim olduğu bir ailede iletişim nasıl olur?

Sorulara verilen cevaplardan sonra 9 veya 10. slaytta yer alan etkinliklerden birini yapınız.

6. Birinci Etkinlik: Beş Sevgi Dili

Etkinliğin Adı	Beş Sevgi Dili
Etkinliğin Amacı	Sevgi ve sevgiyi ifade ediş şeklinin önemini vurgulama
Yöntem ve Teknik	Rol Oynama
Süre	10 dakika
Materyal	Yansındaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	• Velilere beş sevgi dili aktarıldıktan sonra, sevgi dilleri sorulur. • Farklı sevgi dillerine sahip velilerden anne/baba ve 3 çocuk rolü için 5 kişi seçilir. • Her bir veliye beş sevgi dilinden biri verilir. • Anne/Baba ve çocuk rolünde olan veliler sevgi dillerine uygun rollere göre davranmaları istenir. 3-5 dakika süre verilir. • Sevgi dillerinin pekiştirilmesi sağlanır.
Etkinlik ile İlgili İpuçları	Örnek durum, velilerin de durumu göz önüne alınarak eğitimci tarafından farklı bir senaryoya göre verilebilir.
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

7. İkinci Etkinlik: İnsan Sevgisinin Katkıları (10. Slayt)

Etkinliğe başlamadan önce velilerden insan sevgisinin kişiye, aileye ve topluma katkılarıyla ilgili düşüncelerini ifade etmelerini isteyiniz. Daha sonra 10. slaytı yansıtınız.

Etkinliğin Adı	İnsan Sevgisinin Katkıları
Etkinliğin Amacı	İnsan sevgisinin kişiye, aileye ve topluma olan katkılarını bilme
Yöntem ve Teknik	Beyin Fırtınası
Süre	5 dakika
Materyal	Yansındaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	Veliler 3 gruba ayrılır. Gruplara, "İnsan sevgisinin kişiye, aileye ve topluma katkıları" konu başlıkları paylaştırılır. 3 dakika sonra bu konulara ilişkin düşüncelerini paylaşmaları istenir.
Etkinlik ile İlgili İpuçları	Yansındaki ipuçları
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

8. Üçüncü Etkinlik: Ailede Verimli Zaman (11. Slayt)

“Ailede Verimli Zaman Geçirmek” adlı etkinliğe geçerken 11. slaytı yansıtınız.

Bu etkinlikle, velilerin aile üyeleri ile birlikte geçirdikleri zamanın, aralarındaki sevgiyi güçlendirdiğini fark etmelerini sağlayınız.

Etkinliğin Adı	Ailede Verimli Zaman
Etkinliğin Amacı	Ailede verimli zaman geçirmenin önemini kavrama
Yöntem ve Teknik	Soru - Cevap
Süre	10 dakika
Materyal	Yansındaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	Tüm velilerden 11. Slaytta yer alan görselleri incelemelerini ve bu görseller hakkındaki düşüncelerini paylaşmalarını isteyiniz. Aşağıdaki sorular sorulur. • Görsellerden hangilerinin verimli zaman geçirme anlayışınızla uyumlu olduğunu düşünüyorsunuz? • Aile bireyleriyle verimli zaman geçirmenin aile içi sevgi bağlarına etkisiyle ilgili düşünceleriniz nelerdir?
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

9. Saygı Değeri (12 ve 13. Slaytlar)

Velilere, “Hürmet kavramı ile saygı kavramı arasında bir ilişki var mı?” sorusunu yöneltiniz. Daha sonra aşağıdaki açıklamayı yapınız. Saygı, genel ahlak kurallarına aykırı olmamak kaydıyla, insanların düşüncelerine, inançlarına, ibadetlerine, adetlerine, gelenek ve göreneklerine, yaşam tarzlarına değer verip anlayışla karşılamak, dikkatli, özenli ve ölçülü davranmaktır.

Saygı; nazik olmayı, ilkeli davranmayı, empati ve etkili iletişim kurmayı, sağlıklı yaşamayı; kendisine, çevresine, millî ve manevi değerlere önem vermeyi kapsar. Saygının özünde hürmet etme vardır.

Saygı değerini çocuğunuza kazandırmak için:

- » Görgü kurallarına uyarak, millî ve manevi değerlere önem vererek, çevrenizdeki canlıların haklarına saygı göstererek ona örnek olunuz. Örneğin gereken durumlarda teşekkür etme ve özür dileme erdemini göstererek çocuğunuzun davranışı öğrenmesini sağlayınız.
- » Çocuğunuzla göz teması kurarak etkin bir dinleyici olunuz. Çocuğunuzun düşüncelerine değer verdiğinizi gösteriniz. Çocuğunuzun dinlerken farklı işlerle uğraşmayınız.
- » Çocuğunuzun günlük yaşamda farklı kültür ve fıkirlere ait ortamlarda bulunmasına imkân tanıyınız. Farklılıklara karşı anlayışlı olmasını destekleyiniz.
- » Çocuğunuzla yaşlıları ve aile büyüklerini ziyaret ediniz. Onlara değer verdiğinizi davranışlarınızla gösteriniz.

10. Dördüncü Etkinlik: Hayatıma Saygı (12. Slayt)

Yukarıdaki bilgilerden sonra özel hayata ve aile hayatına saygı göstermenin önemi ile ilgili aşağıdaki etkinliği yapınız. Etkinliği yaparken 12. slaytı yansıtınız.

Etkinliğin Adı	Hayatıma Saygı
Etkinliğin Amacı	Özel hayata ve aile hayatına saygı göstermenin önemini açıklayabilme
Yöntem ve Teknik	Örnek Olay
Süre	10 dakika
Materyal	Yansındaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	Geleneksel Türk mimarisinde Isparta evlerinin sokağa bakan cephelerinde dışarıdan görülebilecek biçimde büyük pencereler açılmaz, pencereler çoğunlukla bahçeye dönük olarak yapıldı. Komşu arsalarla bitişik olanlarda, komşuya bakan cephelerde pencere konulmaması bir gelenektir. Pencereler diğer evin penceresine bakacak şekilde yapılmazdı. Böylece aile mahremiyetine ve özel hayat saygı gösterilmiş olurdu. Türk geleneklerinde çiçeklerin bir anlamı vardır. Mesela pencere önüne konan sarı renkli çiçek "Bu evde hasta var, evin önünde hatta bu sokakta gürültü yapmayın." anlamı taşır, o mahalleden geçenler buna göre davranırdı. Pencere önüne konulan kırmızı çiçek ise "Bu evde genç kız var, evin önünden geçerken konuşmalarına dikkat et." manası içerirdi. Osmanlı mahallesinde evin kutsallığı anlayışıyla şekillenen, mimariye ve mahalle kimliğine etki eden dikkat çekici uygulamalardan biri de kapı tokmaklarıdır. Klasik dönem Türk evlerinde biri kalın ve tok ses çıkaran, diğeri daha ince ve tiz bir ses çıkaran iki kapı tokmağı bulunurdu. Eve gelen erkek misafir kalın kapı tokmağını kadın misafir ise ince tokmağı kullanırdı. Böylece ev sahipleri kapıdaki misafirin kadın mı erkek mi olduğunu anlar ve duruma göre misafirini karşılamak için hazırlık yapardı. Bu uygulama mahalle halkının, komşularının mahremiyetine ve ev yaşantısına duyduğu saygının bir göstergesidir. Yukarıdaki metin okunur. Sorular veliler tarafından sözlü olarak cevaplanır. • Aile hayatında saygı neden önemlidir? • Metindeki uygulamaları aile hayatına ve özel hayata saygı kapsamında değerlendiriniz. • Aile hayatına saygının dikkate alınmadığı durumlara örnek vererek düşüncelerinizi paylaşınız. • Toplumsal ilişkilerde saygının ihlal edildiğini düşündüğünüz hususlar nelerdir?
Etkinlik ile İlgili İpuçları	Bu etkinlik, velilerin özel hayata ve aile hayatına saygı göstermenin önemini fark etmeleri için hazırlanmıştır. Örnek durumlar yorumlatılır.
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

11. Beşinci Etkinlik: Aile Hayatına Saygı (13. Slayt)

13. slaytı yansıtarak, aile hayatına ve özel hayata saygıyı konu edinen aşağıdaki etkinliği yapınız.

Etkinliğin Adı	Aile Hayatına Saygı
Etkinliğin Amacı	Aile hayatına ve özel hayata saygı göstermenin önemini farkedebilme
Yöntem ve Teknik	Örnek rol kartları
Süre	10 dakika
Materyal	Yansındaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	Örnek durumlar okunur. • Fatih, üniversite sınavına hazırlanmakta ve programlı bir şekilde ders çalışmaktadır. Fakat oturdukları dairenin üst katında sürekli gürültü yapan, yan dairede de yüksek sesle müzik dinlemeyi seven bir komşusu bulunmaktadır. Fatih bunun kendisine, ailesine ve diğer komşulara saygısızlık olduğunu düşünmektedir. • Esra Hanım ve Ali Bey yeni evlidir. Büyük bir mutlulukla başlayan evliliklerinde bir süre sonra problemler yaşanmaya başlar. Esra Hanım, bu durumunun yakınlarının evlilik hayatlarına müdahalelerinden kaynaklandığını fark etmiştir. • Memleketinden uzak bir şehirde yaşayan Yunus Bey son günlerde baba olmanın mutluluğunu yaşamaktadır. İşten eve geldiğinde vaktinin çoğunu yeni doğan bebeğiyle geçirmek istemektedir. Yunus Bey'in bu isteği bebeği görmek isteyen yakınlarının görüntülü telefon araması ile sık sık kesilmekte, bu görüşmeler uzun sürmektedir. Bu durum Yunus Bey'i rahatsız etmektedir. • Ahmet arkadaşı Hasan'a ziyarete gider. Ahmet'le Hasan sohbet ederken Hasan su içmek için odadan çıkar. Bir müddet gelmez. Arkadaşına bakmak isteyen Ahmet, Hasan'ı diğer odada sohbet eden ailesinin konuşmalarını gizlice dinlerken görür. • Çocuklarını büyütebilmek için iş hayatına bir süre ara veren Büşra Hanım'ın mutlu bir evliliği ve aynı cinsiyette üç çocuğu vardır. Ancak Büşra Hanım son zamanlarda çevresindeki kişiler tarafından çocuklarının sayısı ve cinsiyeti, kariyer hayatı, geliri ile ilgili yapılan yorumlardan rahatsız olmaktadır. Velilerden yukarıda verilen durumları, aile hayatına ve özel hayata saygı kapsamında değerlendirmeleri istenir.
Etkinlik ile İlgili İpuçları	Bu etkinlik, velilerin özel hayata ve aile hayatına saygı göstermenin önemini fark etmeleri için hazırlanmıştır. Örnek durumlar yorumlatılır.
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

12. Dürüstlük Değeri (14. Slayt)

Doğruluk, kişinin her yerde ve her durumda doğru olana yakışır şekilde davranması, dürüstlük ise insanın *“özü ve sözünün bir olması, olanı olduğu gibi yansıtması, gerçeği saklamaması; bildiğinden, inandığından ve olduğundan farklı görünmeye veya göstermeye çalışmaması”* hâlidir.

“Dürüst olmak, doğruluğu benimsemek ve doğru olmak demektir. Dürüstlük söz ve davranışlarında tutarlı, tarafsız, doğru ve güvenilir olmayı kapsar. Dürüstlük, insanın içinin ve dışının bir olmasıdır. Kişi, düşündüğü ve inandığı neyse, onu söylemeli, onu yapmalı, söz ve davranışlarında samimi olmalıdır. Dürüstlük insan onurunun ve sağlıklı toplum yapısının vazgeçilmez şartlarından birisidir.

Dürüstlük değerini çocuğunuza kazandırmak için:

- » Günlük hayattaki örneklerden yola çıkarak dürüst olan ve olmayan davranışlarla ilgili tartışma ve sohbet ortamı oluşturunuz. Bu davranışlarda çocuğunuzun gerçekçi bir bakış açısı kazanmasına kılavuzluk ediniz.
- » Söz ve davranışlarınızda dürüst ve doğru olanı tercih ederek çocuğunuza rol model olunuz. Örneğin alışveriş sırasında fazla para üstü verildiğinde bunu görevliye geri veriniz ve çocuğunuza bu davranışı neden yaptığınızı açıklayınız.
- » Tarihimizde, dinimizde ve kültürümüzdeki öncü şahsiyetlerin hayatlarındaki dürüstlikle ilgili kesitleri çocuğunuzla paylaşınız.

Slaytta yer alan örnek durumlar üzerinden masum görünen yalanların bile kişinin dürüstlüğüne zarar verdiğini belirtip “Yalanın Büyüğü Küçüğü Olmaz” adlı etkinliği yapınız.

13. Altıncı Etkinlik: Yalanın Büyüğü Küçüğü Olmaz (14. Slayt)

Etkinliğin Adı	Yalanın Büyüğü Küçüğü Olmaz
Etkinliğin Amacı	Masum görünen yalanların kişinin dürüstlüğüne zarar verdiğini fark edebilme
Yöntem ve Teknik	Rol Oynama
Süre	5 dakika
Materyal	Yansıdaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	Metinler okunur ve sorular sözlü olarak cevaplanır. Bilgi grafiği incelenir. Canlandırma yapılır. Kontrol listesi doldurulur. Örnek Durumlar: a) Öğrencinin, ödevini yapmamasına rağmen öğretmenine evde unuttuğunu söylemesi b) Çok hasta olan annenin uzaktaki çocuğuna iyi olduğunu söylemesi. c) Ebeveynlerinin çocuğa kapıyı açtırıp gelen misafire evde olmadıklarını söyletmesi d) Hız yapıp polise yakalanan şoförün yakınını hastaneye götürdüğünü söylemesi e) Babanın, oğluna yeteneksiz olmasına rağmen futbolda başarılı olduğunu söylemesi
Etkinlik ile İlgili İpuçları	Bu etkinlik; velilerin, yalanın bahanesinin olmadığını, yalanın her türünün söyleyen ve söylenene zarar verdiğini, dürüst olmanın faydalarını fark edebilmeleri için hazırlanmıştır.
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

14. Yedinci Etkinlik: Ön Yargılardan Uzak (15. Slayt)

“Ön Yargılardan Uzak” adlı etkinliği yaparken 15. slaytı yasıtınız. Bu etkinlikle, velilerin, ön yargının dürüstlüğe etkisini fark etmelerini sağlayınız.

Etkinliğin Adı	Ön Yargılardan Uzak
Etkinliğin Amacı	Aile ilişkilerinde ön yargının dürüstlüğe olumsuz etkilerini fark edebilme
Yöntem ve Teknik	Örnek Olay
Süre	10 dakika
Materyal	Yansıdaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	- Metin okunur. Sorular sözlü olarak cevaplanır. Velilerden, örnek olay ve karar ağacını incelemeleri ve soruları cevaplandırmaları istenir. 2 grupta drama yaptırılabilir. 1 ve 2. çıkışlarda, babanın ön yargılı davrandığı söylenebilir mi? 3 ve 4. çıkışları, bireyde dürüstlüğün gelişimine etkileri açısından değerlendiriniz. 5 ve 6. çıkışlardan hareketle Umut’un davranışlarını dürüstlük açısından değerlendiriniz. 7, 8, 9 ve 10. çıkışlarından birinin gerçekleşmesi durumunda babanın hisleri ne olabilir? - Umut’un dürüstçe yanıt verdiği inancı durumunda hangi çıkışlara ulaşmamız beklenir? - Bu karar ağacına göre aile bireylerinin birbirlerine karşı ön yargılarının aile içi dürüstlüğe etkileri neler olabilir? - Bireylerin, kendilerine inanmayacağını düşünmelerine karşın yine de ebeveynlerine doğruyu söyleyeceğini düşünüyor musunuz?
Etkinlik ile İlgili İpuçları	Örnek olay ve karar ağacını inceleyiniz.
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

15. Dostluk (16. Slayt)

16. slaytı yansıtip dostluk kavramı hakkında, aşağıda verilenlerden de yararlanarak bilgi veriniz.

“Dostluk, ruh dünyaları ve karakterleri uyuşan kimseler arasında gelişen, iyi niyet, sevgi, güven ve dayanışma gibi ahlaki ve sosyal unsurların etkisiyle gerçekleşen birliktelik ve yakınlıktır.”

Dostluk, sosyal ilişkilerde duyarlılık göstermeyi dayanışma içinde olmayı; etkili iletişimle sevgi, saygı ve güvene dayalı ilişkiler kurmayı; nitelikli vakit geçirmeyi ve evrensel bağ kurmayı kapsar.

Dostluk, iki kişi arasında güçlü ilişki bağı, karşılıklı sevgi, menfaatsiz ve çıkarsız iyi niyet anlamına gelmektedir. İki insan arasında sıradan bir ilişkinin çok ötesinde derin bir sevgi ve saygıyı ifade eden dostluk, insan olmanın bir gereğidir. Hz. Muhammed (sav), “Mümin cana yakındır. (İnsanlarla) yakınlık kurmayan ve kendisiyle dostluk kurulamayan kimsede hayır yoktur.” (İbn Hanbel II, 400) buyurmuştur. Bununla birlikte, “Kişi dostunun dini üzeredir. Bu yüzden her biriniz, kiminle dostluk ettiğine dikkat etsin.” (Tirmizî) uyarısıyla dostların birbirlerini hem düşünce hem de davranış bakımından etkileyeceğini vurgulayarak dost ve arkadaş seçiminde dikkatli davranılmasını tavsiye etmiştir.

Dostluk, karşılıklı saygı ve değer vermeyele gerçekleştirilebilir. Sırdaş olmayı, dayanışmayı, fedakârlığı ve vefayı içinde barındıran dostluk, kişinin kimliğini ve duruşunu da ifşa etmektedir. Hz. Peygamber (sav), “Mümin, müminin aynasıdır.” (Ebû Davûd, 49) buyururken genelde müminlerin, özelde ise dostların benzeşmelerine, birbirlerinde kendilerini görmelerine dikkat çekmektedir.

Dostluk değerini çocuğunuza kazandırmak için:

- » Çocuğunuzla bebeklikten itibaren oyun oynamaya, çocuğunuzla konuşurken göz teması kurmaya, yargılayıcı tutumlardan kaçınarak sağlıklı ve güven içerikli iletişim kurmaya özen gösteriniz. Böylece güvene dayalı ilişkiler kurmasına rehberlik etmiş olursunuz.
- » Çocuğunuzun arkadaş edinebileceği sosyal faaliyetlere katılması için teşvik ediniz. İlgi veya yeteneği olan alanlarla ilgili kurum ve kuruluşlara göndererek ortak ilgi alanına sahip kişilerle arkadaşlık kurmasını destekleyiniz.
- » Çocuğunuzun arkadaşlık ilişkilerinde yaşadığı sorunları anlamaya çalışarak bu sorunlarla baş etmesi için yol gösterici olunuz.
- » Çocuğunuzun arkadaşlık ilişkilerinde farklı görüşlere karşı anlayışlı olmaları,

arkadaşlarıyla zaman geçirirken iş birliği yapmaları, arkadaşlarının içinde bulunduğu durumu anlamaya çalışarak empati kurmaları, sorun yaşadıkları durumlarda öfkelerini kontrol etmeleri ve çözüm odaklı olmaları için ona rehberlik ediniz.

- » Çocuklarınızın arkadaşlık ilişkilerinde yaşadıkları anlaşmazlıklara müdahale etmeyiniz. Sadece yol gösterici ve rehberlik edici olunuz.
- » Çocuğunuzun arkadaşlarına yaptığı iyilikleri ve yardımlaşmaları teşvik edici olunuz.
- » Aile içinde kişisel alan ve sınırların korunmasına önem vererek çocuğunuzun arkadaşlık ilişkilerinde de kişisel alan ve sınırlarını korumasına yol gösterici olunuz.

16. Sekizinci Etkinlik: Dostlukların Gelişmesi (16. Slayt)

Dostluğun gelişmesi ile ilgili etkinliği yaparken 16. slaytı yansıtınız. Bu etkinlikle, karşılıklı aile ziyaretlerinin önemini ve dostlukları nasıl artırdığını fark etmelerini sağlayınız.

Etkinliğin Adı	Dostlukların Gelişmesi
Etkinliğin Amacı	Toplumsal hayatta dostlukların gelişmesi için harekete geçebilme Misafirlik geleneğinin toplumdaki dostluk bağlarını geliştir-medeki katkısını fark edebilme
Yöntem ve Teknik	Balık Kılıcı
Süre	5 dakika
Materyal	Yansıdaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	Verilen balık kılıcı grafiğindeki boşluklara aile ziyaretinin azalmasının nedenlerini yazmaları istenir. Ardından "Dostlar arasında aile ziyaretlerinin artırılması için neler yapılabilir? Önerilerinizi açıklayınız." Sorusu sözlü olarak cevaplanır. (Bu etkinlik esnasında slayt yansıda durur.)
Etkinlik ile İlgili İpuçları	Dostlar arasında aile ziyaretlerinin artırılması için neler yapılabilir? Önerilerinizi açıklayınız
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

17. Öz Denetim (17. Slayt)

17. slaytı gösteriniz ve öz denetim ile ilgili aşağıdaki bilgileri velilerle paylaşınız.

“Kişinin toplum içerisinde, duygu ve davranışlarını, arzu ve isteklerini düzenleyebilme becerisidir.”

Öz denetim, günlük hayatımızda sıklıkla kullandığımız “Muhakeme” ve “Muhasebe” kavramlarıyla da yakından ilgili bir kavramdır.

Muhakeme, kişinin herhangi bir konuyu dikkatlice inceleyip iyice düşünerek akıl süzgecinden geçirmesi ve doğru karar vermesi anlamındadır. Muhasebe ise kişinin kendisi ile hesaplaşması, kendi kendini sorgulaması, bir anlamda iç kontrol ve disiplin sağlaması demektir.

- Öz denetim süreci, bireyin kendi ruh hâlini düzenleyebileceği ve hatta iç kontrollü disiplin sağlayabileceği oldukça kapsamlı bir süreçtir.
- Öz denetim bireyin kendisini, duygu ve düşüncelerini kontrol etmesi olarak tanımlanabilir. Ayrıca bireyin bir hedef belirlemesi ve bu hedef doğrultusunda harekete geçebilmesini de ifade etmektedir.
- Öz denetim, kişinin kendi kendini kontrolden geçirme ve/veya kontrol etme çabasıdır. Muhakeme yeteneği gelişmiş olan insanlar, sosyal ilişkilerinde daha güçlü, ruhen ve bedenen daha sağlıklı, iş ve eğitim hayatlarında ise daha başarılı kişiler olmaktadır.

Diğer taraftan, günlük hayat içerisinde kendini kontrol etme becerisi yüksek öğrencilerin, diğerlerinden akademik olarak daha başarılı oldukları da tespit edilmiştir.

18. Dokuzuncu Etkinlik: Doğru Ailesi (17. Slayt)

Bu etkinliğin aile içindeki doğru tutum ve davranışlar sayesinde öz denetim becerisinin güçlendirilebilir olduğunu fark edebilmeleri için hazırlandığını söyleyip 19. slayt üzerinden etkinliği gerçekleştiriniz.

Etkinliğin Adı	Doğru Ailesi
Etkinliğin Amacı	Kişinin öz denetim gelişiminde aile ve toplumun katkılarını fark edebilmesi
Yöntem ve Teknik	Drama
Süre	5 dakika
Materyal	Yansısındaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	Drama yöntemi ile velilerden 5 kişinin rol alması sağlanır. Görevle ilgili bilgi verilir. Görseller incelenir. Aşağıdaki sorular sözlü olarak cevaplanır. - Görseldeki aile üyelerinin sorunlarını ele aldığınızda günlük hayatta karşılaştığınız öz denetim eksikliği durumlarının kişisel gelişime etkileri nasıldır? - Doğru ailesi bireylerine öz denetimini güçlendirmeye yönelik ne tür tavsiyelerde bulunabilirsiniz? - Cevriye Hanım ve Kadir Bey, çocuklarının öz denetimi yüksek bireyler olması için neler yapabilir? Düşüncelerinizi paylaşınız.
Etkinlik ile ilgili İpuçları	Örnek olay ve karar ağacını inceleyiniz.
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

19. Adalet Değeri (18. Slayt)

18. slaytı yansıtıp adalet değerinden söz ediniz.

Adalet, hakkın (doğrunun) üstün tutulması, hakkın gözetilmesi, haklıya hakkının verilmesi ve hukuk kurallarına uyulması anlamına gelir. Adalet, hak ve özgürlükleri, eşitliği, etik davranmayı, hakkaniyeti, ön yargısızlığı, ölçülülüğü ve liyakati kapsar.

Daha sonra slayt üzerindeki Mehmet Akif Ersoy'a ait Zulmü Alkışlayamam şiirini okuyunuz. "Şairin adaletle ilgili duruşunu bir cümleyle özetleyecek olsaydınız bu cümle ne olurdu? Şiirin sizi en çok etkileyen dizesi hangisidir?" sorularını sorup velilerden cevaplarını dinleyiniz. Ailede adalet ile ilgili aşağıdaki bilgileri velilerle paylaşınız.

Adaletin ilk önce ailede gerçekleşmesi gerekmektedir. Zira aile toplumun temelidir. Aile bireyleri arasında adalet, özellikle de anne babanın çocukları arasında ayırım yapmaması, her konuda onlara karşı adaletli olması ailenin, adaletin öğrenileceği ve içselleştirileceği ilk basamak oluşu bakımından son derece önem taşımaktadır. Çocuklar arasında adaletin sağlanamaması, birinin daha az diğerrinin daha çok sevilmesi, mal paylaşımında bir tarafın kayırılması gibi adalet duygusunu zedeleyen durumlar aile içi ilişkilere zarar verir.

Adalet değerini çocuğunuza kazandırmak için:

- » Günlük hayatta karşılaştığınız adil veya adil olmayan durumları çocuklarla tartışarak adaletin ne olduğunu ve neden önemli olduğunu anlamalarına yardımcı olunuz.
- » Anlaşmazlık çözme ve müzakere tekniklerini öğreterek onların adil ve etkili bir şekilde sorun çözme becerilerini geliştiriniz. Örneğin çocuklarınız arasında anlaşmazlık çıktığında her iki tarafı da dinleyiniz ve her iki tarafın da görüşlerine değer vererek ara buluculuk yapmaya çalışınız.
- » Adil olmayan bir durumla karşılaştıklarında saygı çerçevesinde hak arayabileceklerine ilişkin canlandırmalar yapınız.
- » Kendi yaşamınızda hak arama süreçlerinizi (şikâyet etme, dilekçe verme, yasal başvurularda bulunma vb.) çocuğunuzla paylaşarak bu süreçlerin normal ve gerekli olduğunu gösteriniz.
- » Çocuğunuza insanların dış görünüşlerine veya sosyoekonomik durumlarına göre değil sergiledikleri davranışlar ve tutumlar üzerinden değerlendirilmeleri gerektiğini anlatınız. Örneğin bir kişinin kibar, saygılı ve dürüst olmasının, dış görünüşünden veya maddi durumundan daha önemli olduğunu vurgulayınız.
- » Kız ve erkek çocuklarınıza eşit fırsatlar sununuz.
- » Evde iş ve sorumlulukları paylaşırken çocuklarınızın yetenek ve yeterliliklerine göre dağılım yapınız ve bu konuda şeffaf olunuz.
- » Tarihte adalet için mücadele eden önemli şahsiyetleri ve olayları anlatarak çocuğunuzun adalet anlayışını geliştiriniz.

Velilere aşağıdaki soruları sorup cevaplarını dinleyiniz. Cevaplanamayan sorularda destek olup örnekler veriniz.

Aile fertlerine karşı adil olmak için neler yapıyorsunuz? Örnek vererek açıklayınız.

Aile fertlerinin kendi aralarında adil olmaları için nelere dikkat etmeleri gerekmektedir?

Aile fertleri arasında adil tutumun aile huzuruna katkısı neler olabilir?

20. Onuncu Etkinlik: Pozitif Ayrımcılık (19. Slayt)

Bu etkinliği yaparken velilerin toplum huzuru için aile içi ilişkilerde adaleti gözetmelerinin ne kadar önemli olduğunu fark etmelerini sağlayınız. 19. slaytı yasıtınız.

Etkinliğin Adı	Pozitif Ayrımcılık
Etkinliğin Amacı	Toplumsal huzurun sağlanması için aile içi ilişkilerde adaletin gözetilmesinin önemini fark edebilme
Yöntem ve Teknik	Keşif
Süre	10 dakika
Materyal	Yansıdaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	Görseller ve bilgi grafiği incelenir. Sorular sözlü olarak cevaplanır. Velilerden aşağıdaki bilgi grafiğini incelemeleri ve soruları cevaplamaları istenir. • Adalet açısından ailede pozitif ayrımcılığı değerlendiriniz. • Kardeşler arasında eşitliği adalet değerine göre değerlendiriniz. • Bilgi grafiğinden yararlanarak ailede adaletin sağlanması ile ilgili günlük hayattan örnekler veriniz.
Etkinlik ile İlgili İpuçları	Bilgi grafiği
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

21. Kısa Bir Ara (20. Slayt)

20. slaytı gösteriniz. Slayttaki Mevlana'ya ait "Bütün cihanı araştırdım, güzel ahlaktan daha üstün bir liyakat bulamadım." sözünü okuyup ara veriniz.

22. Sabır Değeri (21 ve 22. Slaytlar)

21. Slaytı yansıtip sabrın aşağıdaki tanımını yapınız.

Sabır, "Üzüntü, başa gelen sıkıntı ve belâlar karşısında direnç gösterme; olumsuzlukları olumlu kılmak için gösterilen metanettir."

Sabır, olumlu bakış açısına sahip olmayı, zor ve kötü durumlara karşı dayanmayı,

istikrarlı davranmayı, süreci yönetmeyi, sorumlulukları yerine getirmeyi; duygu, düşünce ve eylemleri kontrol etmeyi kapsar.

Sabır değerini çocuğunuza kazandırmak için:

- » Çocuğunuza “Sabırlı ol.” demek yerine davranışlarınızla rol modeli olunuz.
- » Günlük hayatta yaşadığınız sorunlar karşısında öfke kontrolünüzü sağlayarak çocuğunuzun da öfke kontrolü sağlaması için yöntemler öneriniz. Örneğin derin nefes alma, yavaşça 10’a kadar sayma, rahatlatıcı bir yere gitme veya sevdiği bir şey yapma gibi sakinleşme yöntemlerini öğrenmelerine yardımcı olunuz.
- » Çocuğunuzu, yaşadığı zorluklar karşısında karamsarlığa kapılmadan süreci olumlu ve etkili yönetebilmesi için çözüm odaklı düşünmeye teşvik ediniz. Örneğin sınavlarda başarısızlık, bisiklet sürmeyi öğrenmedeki güçlük gibi konularda yılmadan başarı elde edene kadar çalışmaya devam etmesi gerektiğini öğrenmesi konusunda teşvik ediniz.
- » Kayıp, yas vb. üzücü durumlarda üzüntüsünü yaşamasına fırsat veriniz. Duygularını düzenleyebilmesi için yanında ve destek olunuz.
- » Çocuğunuza aşamalı görevler vererek tamamlamasını isteyiniz. Kısa ve uzun vadeli hedefler koyarak hedefe ulaşmak için çaba göstermesini ve sebat etmesini teşvik ediniz.
- » Çocuklarınıza beklemenin toplumsal düzeni sağlamadaki önemini açıklayınız. Örneğin sıra beklemek, kırmızı ışıktaki beklemek gibi durumlarda sabırlı olmasını hatırlatınız.

Slaytta yer alan öz denetim, sebat, metanet ve istekleri erteleme kavramlarının ardından sabırla ilgili başka hangi kelimeler aklımıza geliyor beyin fırtınası yöntemiyle tahtaya yazınız. Ardından “Aile yaşantınızdaki hangi durumlar karşısında:

Öz denetim yönünüz öne çıkar?

İsteklerinizi ötelersiniz?

Sebat gösterirsiniz?

Metanetinizi korursunuz?” sorularını yöneltiniz.

Daha sonra 22. slaytta yer alan ailede sabır ile ilgili bilgileri paylaşarak velilere,

- Aile birliğinizin devamlılığında sabrın önemine inanıyor musunuz? Neden?
 - Eşlerin birbirlerini sabırla dinlemesi ne demektir?
 - Sabırla dinlemenin aile içi iletişiminize katkısı nelerdir?
- sorularını sorup onlardan eşlerini sabırla dinledikleri bir olay anlatmalarını isteyebilirsiniz.

23. Sorumluluk (23. Slayt)

Sorumluluk, “Bir kişinin davranışlarının sonuçlarını kabullenmesi ve verilen görevleri yerine getirmesi gerekliliğidir.

Sorumluluk, kendisine ve çevresine karşı görevlerini tam ve zamanında yerine getirmeyi; duygu, düşünce ve eylemlerinin sonucunu kabul etmeyi kapsar. Dolayısıyla sorumluluk, erken çocukluk dönemlerinden başlayarak çocuğun yaşına, cinsiyetine ve gelişim düzeyine uygun olarak görevlerini yerine getirmesidir.

Sorumluluk sahibi insan: Başkalarının haklarına saygı gösteren, kendi davranışlarının sonucunu kabullenen; kendi üzerine düşen görevleri zamanında, en iyi şekilde yerine getiren kişidir.

Sorumluluk değerini çocuğunuza kazandırmak için;

- » Çocuğunuza evde yaşına uygun görevler veriniz. Örneğin çocuğunuzdan kendi yatağını toplamasını, odasını düzenlemesini ya da ev işlerinde size yardım etmesini isteyebilirsiniz.
- » Görevlerini zamanında yerine getirmeleri için plan yapmalarına, planı uygulamalarına destek olunuz.
- » Sorumluluklarını yerine getirdiğinde çocuğunuzu takdir etmeye özen gösteriniz.
- » Öz bakımlarını (diş fırçalamak, banyo yapmak, tırnak kesmek vb.) alışkanlık hâline getirmesi için çocuğunuza rehberlik ediniz.
- » Sorumluluklarını zamanında ve eksiksiz yerine getirme konusunda rol modeli olunuz.
- » Yaşamıyla ilgili kararlar almasını ve kararlarının sorumluluğunu almasını sağlayınız.
- » Kararlarını alırken sizlerin görüş ve önerilerini almasını çocuğunuza önerebilirsiniz.
- » Toplumsal hayatı düzenleyen kurallara uygun hareket etmesi gerektiğini hatırlatınız. Toplumsal kuralların toplumsal düzenini sağlamak, insanların haklarını korumak ve güvenliği temin etmek için var olduğunu belirtiniz.
- » Vergi verme, oy kullanma, kanunlara uyma gibi vatandaşlık görevlerinin toplumsal sorumluluk olduğunu anlatınız.

Sorumluluk ile ilgili 23. slaytı yansıtınız. Konu ile ilgili gerekli açıklamaları yapıp slaytta yer alan A ve B ailesinin sorumluluk ile ilgili tutumlarını incelemelerini sağlayınız. Ailenin sorumluluk bilinci geliştirme ile ilgili tutum ve davranışlarında toplum yapısının etkili olduğunu söyleyiniz. Velilerden slayttaki A ve B ailelerinin hangisinde yetişen çocukların, sorumlulukları konusunda daha bilinçli olacağını düşündüklerini sorunuz.

24. Yardımseverlik (24. Slayt)

Yardımlaşma, insanların sahip oldukları maddi ve manevi değerleri karşılık beklemeden başkaları ile paylaşması, yardımseverlik ise insanlara ve diğer canlılara yardım etmekten hoşlanma, bundan dolayı mutlu ve huzurlu olma duygularının yaşanması hâlidir.

Yardımseverlik, insanlara ve canlılara karşı duyarlı olmayı, onları sevmeyi, onlara merhamet etmeyi, cömertliği, dayanışmayı, fedakârlık yapmayı ve iyiliksever olmayı ifade eder.

İnsan, doğası gereği toplumsal bir varlıktır. Yalnız yaşaması mümkün değildir. Kuşkusuz, toplumsal ve bireysel hayatımızın en önemli değerlerinden biri de yardımseverliktir. Yardımsever insanlar hem toplumda hem de dinimizde değer görürler. Yardım, içten gelerek ve bir karşılık beklemeeksizin yapılmalıdır. Eğer yaptığımız bir iyiliği çıkarlarımızı doğrultusunda kullanacak olursak o yardımı yapmamızın hiçbir anlamı kalmaz.

İslam'da, zekât, sadaka ve diğer maddî yardımların, toplumsal yapımızın güçlü olmasında, birlik ve beraberlik içinde bulunmamızda önemli bir rolü bulunmaktadır.

Yardımseverlik değerini çocuğunuza kazandırmak için:

- » Çocuğunuzu sahip olduğu bilgi, deneyim, eşya ve mali kaynakları başkalarıyla karşılık beklemeden cömertçe paylaşmaya özendiriniz.
- » Toplum hizmeti faaliyetlerine, yardım kurum ve kuruluşlarına ailece katılıp çocuğunuzun yardımlaşma davranışı geliştirmesini destekleyiniz.
- » Çevrenizdeki insanlara, hayvanlara ve diğer canlılara karşı merhametli ve iyiliksever tavrınızla çocuğunuza örnek olunuz.
- » Yardım etme davranışının alışkanlık hâline gelmesi için çocuğunuzun evdeki yardımsever davranışlarını takdir ediniz.
- » Çocuğunuza küçük yaşlardan itibaren yardımlaşma ile ilgili öyküler okuyunuz.
- » Çocuğunuza, akrabalarınıza, arkadaşlarınıza karşılık beklemeden yardım ederek gönüllü olmanın önemine dikkat çekiniz.

25. On Birinci Etkinlik: El Ele Vermeyince Taş Yerinden Oynamaz (24. Slayt)

Etkinliğin amacı hakkında velileri bilgilendirip beyin fırtınası yöntemi ile etkinliği gerçekleştiriniz.

Etkinliğin Adı	El Ele Vermeyince Taş Yerinden Oynamaz
Etkinliğin Amacı	Yardımlaşma ve dayanışmanın aile ve toplum hayatındaki önemini kavrayabilme
Yöntem ve Teknik	Beyin Fırtınası
Süre	10 dakika
Materyal	Yansıdaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	Veliler 3 gruba ayrılır. Gruplara yardımlaşma ve dayanışmada bireyin, ailenin ve toplumun görevleri verilir. Grupların yorum yapmaları istenir.
Etkinlik ile ilgili İpuçları	Bilgi grafiği
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

26. Vatanseverlik (25. Slayt)

Vatanseverliğin, bir kişinin doğduğu topraklara, çocukluk anılarının ve umutlarının, hayallerinin ve özlemlerinin toplandığı yere duyduğu sevgi olduğunu söyleyip 25. slaytı ekrana yansıtınız. Daha sonra aşağıdaki bilgileri paylaşınız.

Vatanseverlik, millî, manevi, insani, kültürel değerleri ve ülke varlıklarını korumayı, sevmeyi ve onlara saygı duymayı; bağımsızlığa önem vermeyi, ülkesi için sorumluluk almayı kapsar.

Vatanseverlik en yaygın anlamıyla, vatanını sevmek ve vatani için her türlü özveride bulunmak, milletinin varlığına ve birliğine, vatanın bölünmez bütünlüğüne gönülden bağlı olmaktır.

Vatanseverlik değerini çocuğunuza kazandırmak için:

- » Çocuğunuzun erken yaşlardan itibaren ülke tarihi ve kültürel değerleri öğrenmesini, atalarını tanıması için tarihî yerleri ve müzeleri ziyaret ederek bilgi edinmesini sağlayınız.
- » Satın aldığınız ürünlerin yerli ve millî olmasını tercih ediniz. Yerli üretim logosu gibi

- yerli ve millî ürün seçiminde kullanabileceğiniz yöntemler hakkında araştırma yapınız.
- » Ülkemizin kalkınmasını ve gelişmesini sağlayan millî projeler hakkında çocuğunuzun bilgi sahibi olmasını sağlayarak kendisini de millî bilinçle projeler üretmeye teşvik ediniz.
 - » Millî ve dinî bayram kutlamalarına ve anma günlerine ailece katılınız.
 - » Kültürel değerlerin devamlılığı ve gelecek nesillere aktarılması için çocuklarınızın geleneksel el sanatları, folklor gibi kültürel etkinliklere katılmasını sağlayınız.
 - » Ülkemizin doğal güzelliklerini fark ederek koruması için millî parklara, göllere, dağlara ve doğal alanlara geziler düzenleyiniz. Bu gezilerde kirli alanlara rastlanırsa çocuğunuzla çevre temizliği yapınız.

27. On İkinci Etkinlik: Yediden Yetmiş Vatan Sevgisi (25. Slayt)

Velilere bu etkinliğin, vatan sevgisini göstermenin çeşitli yolları olduğunun bilinmesi için hazırlandığını belirtiniz.

Etkinliğin Adı	Yediden Yetmiş Vatan Sevgisi
Etkinliğin Amacı	Vatan sevgisinin farklı biçimlerle ifade edilebileceğini kavrayabilme
Yöntem ve Teknik	Kavrama
Süre	10 dakika
Materyal	Görseller
Etkinliğin Uygulanması	• Görselleri vatan sevgisiyle nasıl ilişkilendirirsiniz? • Görseller dışında vatan sevgisini gösteren görev ve davranışlar neler olabilir? • Vatandaşlık görevlerini yerine getirmemenin bireye ve topluma olumsuz etkileri neler olabilir?
Etkinlik ile İlgili İpuçları	Yansıdaki ipuçları
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

28. Çocuklarda Ahlaki Gelişim (26. Slayt)

26. slaytı gösterip aşağıdaki bilgileri velilerle paylaşınız.

Ahlak gelişimi bireyin, toplumun değer yargılarını benimseyerek içinde bulunduğu çevreye uyumunu ve kendi ilke ve değer yargılarını oluşturmasını amaçlayan bir süreç olarak tanımlanır.

Ahlak gelişimi, toplum içerisinde nasıl davranılması gerektiğinin farkında olmaktır.

Ahlak gelişimi, bebeklikten itibaren çocuğun etrafındakilerle ilk ilişkileri sonucu başlar ve dili kullanımıyla pekişir. Ahlak gelişimi aslında kişilik gelişiminin bir parçasıdır. Çocuk tıpkı anne babasının genel tavırlarını, cinsiyetlerine ait rollerini benimsedikleri gibi onların ahlak anlayışlarını da benimser. Çocuğun anne babanın ahlak anlayışlarını benimsemesinde anne babadan ve diğer yetişkinlerden takdir görme isteği ve cezalandırılma korkusu rol oynar. Bu nedenle okul öncesi çocukluk dönemi ve o dönemde çocuğun içinde yetiştiği çevre, çocuğun ahlak anlayışının gelişiminde önemli yer tutar. Kişilik ve ahlak gelişiminin temelleri, çocukluk döneminde 0-5 yaş arasında atılmaktadır. Ahlak gelişimi, kişilik gelişiminin bir alt sistemi ve onun ayrılmaz bir parçası olup, benliğin gelişimi gibi kişiliğin diğer öğeleri ile birlikte, ergenlik ve gençlik çağında belirginleşerek hayat boyu gittikçe artan bir açıklıkla ortaya çıkar.

Gelişim bir bütündür ve unutulmamalıdır ki her gelişim alanı birbiriyle etkileşim içindedir (Bee ve Boyd, 2009). Ahlak gelişimi, çocuğun diğer gelişim alanlarıyla da ilişkilidir. Örneğin, bir bebeğin yere bir şey fırlattığında suçluluk duygusu hissetmesi beklenemez ya da zihinsel yetersizliği olan bir bireyin toplumsal bir alanda bağırması yanlış bir davranış olarak kabul edilemez.

Ahlaki gelişim alanında yapılan birçok çalışma ve ortaya konulan bazı kuramlar vardır. Biz burada sadece Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramından söz edeceğiz.

29. Kohlberg'e Göre Ahlak Dönemleri (27. Slayt)

Kohlberg'e göre ahlak dönemleri hakkındaki 27. slaytı gösterip aşağıdaki bilgileri paylaşınız.

Kohlberg'e Göre Ahlak Dönemleri

Kohlberg bireyin davranışlarını, davranışının doğru ya da yanlışlığına göre değil açıklamasına göre değerlendirmeye almıştır. Kohlberg'in ahlaki evreleri ardışıktır ve geriye dönülmez. Kohlberg'e göre bireysel ahlak ön plandadır. Bilişsel gelişim ahlaki gelişimi etkiler fakat yeterli değildir (Çağdaş ve Seçer, 2002).

• Gelenek Öncesi Dönem

Bu düzeydeki çocuk, kültür içinde kabul edilen iyi ve kötü ölçütlere göre davranır.

Ceza ve İtaat Eğilimi: Çocuklar, sadece otoriteye uyar ve cezalandırılmaktan kaçınır. Genellikle olayların dış görünüşüne ve ortaya çıkan zararın büyüklüğüne bakarak karar verirler. Örneğin bir çocuk annesine yardım ederken tabakları istemeden kırmıştır. Diğeri ise annesinden izinsiz şeker alırken şekerliği düşürüp kırmıştır. Bu dönemdeki çocuklara hangisinin suçlu olduğu sorulduğunda tabakları kıran çocuğun daha suçlu olduğunu belirtmişlerdir.

Saf Çıkarıcı Eğilim: Bu aşamada çocukların sadece kendi istek ve ihtiyaçlarının karşılanması önemlidir. Diğer bireylerle olan ilişkilerinde onların ihtiyaçlarının da farkındadırlar; fakat yine de kendi çıkarları ön plandadır. Çıkarıcı bir biçimde başkalarının ihtiyaçlarını da dikkate alır. “Her şey karşılıklıdır.” inancına sahiptir. Maddi eşitlik ilkesi, bu dönemde adalet anlayışının en belirgin göstergesidir. “Bana bir şey yap, ben de senin için bir şey yaparım.” anlayışı vardır.

• Geleneksel Dönem

Bu dönemdeki çocuklar, içinde bulundukları grubun ihtiyaçlarını bazen kendi ihtiyaçlarından üstün tutarlar ve grubun isteklerine uygun davranmaya özen gösterirler. Toplumsal ve sosyal düzeni destekleme ve sadakat önemlidir.

Kişiler Arası Uyum: Kendi akran grubuyla iş birliği içindedir. Ait olduğu grubun kurallarına uygun davranırlar. İyi çocuk olarak başkaları tarafından onaylanmak isterler. Başkalarına iyi davranma, yardım etmek onları mutlu eder.

Kanun ve Düzen Eğilimi: Bu dönemde doğru davranış, sosyal düzene ve otoriteye uygun olarak kişinin görevini yerine getirmesidir. Artık akran gruplarının kurallarının yerini, toplumsal kurallar ve kanunlar almıştır. Kanunlara hiç sorgulanmaksızın uyulmalıdır. Uymayanlar ise hoş görülmezler.

•Gelenek Sonrası Dönem

Birey, izlemek istediği ahlak ilkelerini başkalarında ve otoriteden bağımsız olarak seçer.

Sosyal Sözleşme Eğilimi: Genellikle temel hak ve özgürlükler göz önüne alınarak toplumsal kuralların göreceli olduğunu düşünerek bunları eleştirci bir şekilde incelerler. Kanunların demokratik olarak değiştirilebileceği ilkesine sahiptirler. Bu dönemde insan hakları, özgürlük gibi kavramlar bireyin değerler sisteminde önemli yer tutar.

Evrensel Ahlak İlkeleri Eğilimi: Ahlaki gelişim açısından ulaşılabilecek son noktadır. Birey, ahlak ilkelerini kendisi seçip oluşturur ve bunlara uygun davranır. Burada bireyin benimsediği ahlak ilkeleri; insan hakları, bütün insanların eşitliği, adalet gibi soyut ve evrensel düzeyde ahlak ilkeleridir. Bu ilkeler, genellikle demokratik toplumlarda uygulanan kanun ve yasalarla uyumludur.

30. Çocuğun Ahlaki Gelişiminde Ailenin Yeri ve Önemi (28, 29 ve 30. Slaytlar)

Çocuğun ahlaki gelişiminin önce ailede başladığını söyleyip 28. slaytı gösteriniz. Slaytta yer alan “Görgülü kuşlar gördüğünü işler, görmedik kuşlar ne görsün ki ne işler?” atasözünü okuyarak konuya giriş yapınız ve velilerle bu sözün ne anlam ifade ettiği hususunda konuşunuz. Daha sonra aşağıdaki bilgilerden gerekli gördüğünüzü velilerle paylaşınız.

Aile toplumun en küçük birimidir. Aynı zamanda aile, toplumdaki insanların ahlakının şekillendiği yerdir. Aileler ne kadar güçlü ve ahlaklı olursa, toplum da o denli güçlü olur. Birlik, huzur, hoşgörü, saygı ve sevgi ahlaki gelişimde öne çıkan değerlerdendir. Birlik denilince akla ilk aile gelir. Aile olmak, sevinçte, hüznünde, iyi günde, kötü günde, koşulsuz, her şartta bir olmaktır. Birlik, beraberlik ve güven içerisinde yaşanan bir hayatın insana yaşatacağı en derin his huzurdur. Aile içerisinde demokratik ve hoşgörü ile yaklaşım esastır. Fikirlerin dayatıldığı ve bireylerin birbirini yanlış yönlendirdiği bir ailede huzursuzluk kaçınılmazdır. Ahlak gelişimi hayatın ilk yıllarından itibaren aile içinde başlar. Doğumla birlikte başlayan öğrenme süreci daha sonraki dönemlerde ebeveynin neye nasıl tepki verdiği, neye izin verip vermediği, ahlaki konulardaki yaklaşımı ve öğütleri çocuğun ahlaki gelişiminin şekillenmesinde etkili olur. Bu konuda ebeveynlere önemli görevler düşmektedir. Çünkü bazen rastgele söylenen bir cümle bile çocuğun ahlak gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan sonra 29. slayta geçiniz ve aşağıdaki açıklamalarla dersi işlemeye devam ediniz.

“Çocuklar, aileyi meydana getiren bireylerle yani anne, baba ve kardeşler ile etkileşimleri sırasında yavaş yavaş değer kavramlarını öğrenmeye başlarlar. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuğa nasıl bir sosyalleşme ortamı sağladıkları önem kazanır. Ebeveynlik, anne ve babanın, çocuğun fiziksel, duygusal, zihinsel gelişimi ile sosyal ve ahlaki gelişimi için sağladığı ortam ve çocuk yetiştirmeye ilişkin tutum ve davranışları olarak tanımlanabilir.

Çocuklar, iki açıdan bakıldığında ebeveynlerine bağımlıdırlar. Bir başka deyişle,

ebeveynliğin iki temel işlevi olduğu söylenebilir. Bunlar, davranış biçimlendirme ve bilgi aktarma işlevleridir.”

Yukarıdaki açıklamalardan sonra 30. slayta geçiniz ve aşağıdaki açıklamalarla dersi işlemeye devam ediniz.

Ebeveynler, ödül ve ceza (bedel ödetme, mahrum bırakma) sistemleri ile çocuklarının davranışlarını biçimlendirerek ve onlara kendileri, diğer insanlar ve dış dünya hakkında bilgiler vererek çocuklarının gelişiminde rol oynarlar. Çocuklar sadece, doğrudan ödüle ya da cezaya maruz kalmakla öğrenmezler. Aynı zamanda çocuklar, anne ve babalarının çeşitli davranışlarını gözlemleyip bu davranışların sonucunda hangi ödüllerin ya da cezaların ortaya çıktığını öğrenirler ve dolaylı olarak bu davranışları edinirler. Dolayısıyla anne ve babalar çocuklar için birer davranış modelidir. Değerler de bu süreç içinde çeşitli ebeveynlik uygulamalarının tekrarlanmasıyla çocuklara aktarılır.

Anne-babalar çocuklar için birer bilgi kaynağıdır. Çocuk, nesnelerin adlarını öğrenmekle başlayıp hangi olayın neden ve nasıl meydana geldiğinin anlaşılmasına kadar değişik karmaşıklıkta bilgi ve düşünceleri, anne ve babasını gözlemleyerek ya da onlara “Bu ne?”, “Neden?” gibi soruları yönelterek edinir.

Ebeveynler; çocuklarının çeşitli sorularına cevap vererek, farklı durumlarda farklı davranarak, onlarla sohbet etmek, oyun oynamak, hikâye anlatmak gibi bilgi aktarımı içeren etkinliklerle, doğrudan ya da dolaylı olarak çocuklarda çeşitli değerlerin gelişmesine aracı olurlar.

- Ebeveynlerin çocuklarına çeşitli değerleri aktarabilmesi için öncelikle hangi değerlerin kendileri için önemli olduğunun farkında olması,
- Değerlerini hangi tutumları ve davranışları ile ifade ettiğini iyi bilmesi,
- Çocuğunun çeşitli zamanlarda doğal olarak ortaya çıkan davranışlarını doğru zamanda ve doğru şekilde pekiştirip söndürmesi gereklidir.

31. Çocukların Ahlaki Gelişimlerini Gerçekleştirme Sürecinde Ailelere Bazı Öneriler (31. Slayt)

Çocukların ahlaki gelişimlerini güçlendirmek için birçok tavsiye verilebileceğini belirtip 31. slaytı yansıtınız ve aşağıdaki bilgileri velilerle paylaşınız. Onların da konu hakkındaki görüşlerine başvurunuz.

- Çocuklar olumlu davranışlar sergilediğinde ve ahlaki açıdan doğru davrandığında olumlu geri bildirimlerde bulunulması yararlı olacaktır. Bu, onların ne beklendiğini bilmesine yardımcı olur. Övgü ve takdir, çocukların ahlaki gelişimine yardımcı olmanın yanı sıra onları motive eder.
- Çocukların, ailelerini örnek aldıkları ve yakından takip ettikleri unutulmamalıdır. Bu nedenle, söylenenler mutlaka uygulanmalı ve olumlu rol model olunmalıdır. Örneğin, çocuğun yalan söylemesi istenmiyorsa, yetişkinlerin dürüst davranışlar sergileyerek örnek olması gerekir.
- Rol model olmanın yanı sıra onlara hoşgörü, affetme, dürüstlük, alçak gönüllülük ve cömertlik gibi değerlerin öğretilmesi gerekir.
- Çocuklara, yanlış davranışların diğer insanları nasıl etkilediği veya etkileyebileceği örnekler verilerek anlatılmalıdır.
- Çocuklarla, eleştirel düşünme ve karar verme sürecine dâhil olacakları, varsayımsal durumlar hakkında konuşulması yararlı olacaktır. Diyelim ki, "Arkadaşın zorbalığa uğruyor, ne yapardın?"
- Ebeveynler olarak çocuklara verilen sözler tutulmalı ve onlara saygılı davranılmalıdır.
- Ebeveynler olarak çocuklara davranışlarda tutarlı olunmalıdır.

32. On Üçüncü Etkinlik: Kaliteli ve Verimli Zaman (32. Slayt)

Çocuğun ahlaki gelişimine etki eden önemli unsurlardan birinin de aile fertleri ile kaliteli ve verimli zaman geçirmek olduğunu ve bunun aile ilişkilerini güçlendirdiğini söyleyiniz ve velilerden

32. slaytta yer alan soruları cevaplamalarını isteyiniz.

Daha sonra etkinliğin altında yer alan bilgileri gerek duyarsanız paylaşınız.

Etkinliğin Adı	Kaliteli ve Verimli Zaman Geçirmek Aile İlişkilerini Güçlendirir
Etkinliğin Amacı	Sevdikleriyle verimli vakit geçirmenin önemini kavrayabilme
Yöntem ve Teknik	Örnek olay
Süre	10 dakika
Materyal	Yansındaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	Soruları cevaplayınız. •“Aile fertleriyle verimli vakit geçirmek.” ifadesinden ne anladığınızı söyleyiniz. •Ailenizle verimli vakit geçirdiğiniz anları düşündüğünüzde neler hissediyorsunuz? •Planlı yaşamının aileniz ve sevdiğiniz kişilerle verimli vakit geçirmeye etkisi ne olabilir? •Kaliteli ve verimli geçirilen vaktin çocuğun ahlaki gelişimine katkıları nelerdir? Düşüncelerinizi paylaşınız.
Etkinlik ile İlgili İpuçları	Örnek olay
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

Ailede sevgi bağlarının güçlenebilmesi için aile bireylerinin birbirleriyle verimli vakit geçirmesi büyük önem taşır. Verimli ve kaliteli vakit geçirmek; birlikte televizyon izlemek, fiziksel olarak aynı ortamda bulunup farklı uğraşlarla meşgul olmak demek değildir. Verimli ve kaliteli vakit geçirmek, ebeveynlerin çocuklarıyla karşılıklı veya iş birliğine dayalı etkileşimde bulunması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla verimli ve kaliteli vakit geçirmek; gerçekleştirilen etkinliklerin, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal gelişimine katkı sağlayan, eğitici, öğretici ve eğlendirici faaliyetler içermesi demektir. Ebeveynlerin çocuklarıyla kaliteli ve verimli vakit geçirmeleri; aile ilişkilerinin güçlenmesine, ebeveynlerin çocuklarını daha iyi tanımasına, onları doğru yönlendirmesine, ebeveynlerini model almasına, çocuğun özellikle duygusal ve sosyal gelişiminin desteklenmesine katkı sağlar. Ayrıca kendisine vakit ayrılan çocuk;

sevildiğini, kendisine değer verildiğini hisseder. Bu durum, çocuğun güven duygusunun artmasına yardımcı olur. Çocuğun ailesiyle yapılan etkinliklere katılması ve verimli vakit geçirmesi, ailedeki sevgi bağlarının güçlenmesi için önemlidir. Aile bireylerini ihmal ederek vaktinin büyük kısmını aile dışı ortamlarda geçiren çocuklar aile bireyleriyle sağlıklı ilişkiler kurmakta zorlanırlar. Bu durum ailedeki sevgi bağlarını olumsuz etkiler.

Kaliteli verimli geçirilen zamanlar, çocuğun ahlaki gelişimini de olumlu etkiler. Çocuk süreç içerisinde ebeveynlerini rol model alır. Gördüğünü yapar. Nitelikli ve verimli zaman geçirilen bir ortamda yetişen bir çocuk, sevgi ve saygı kavramlarını bir yaşam biçimi hâline getirir.

33. On Dördüncü Etkinlik: Sevginin Verdiği Huzur (33. Slayt)

“Sevginin Verdiği Huzur” adlı etkinliği yaparken 33. slaytı yansıtınız. Velilerden sunumdaki ipuçlarına dikkat etmelerini ve etkinliği buna göre yapmalarını isteyiniz. Velilerden aldığınız cevapları yeterli görmezseniz boşluklara şu ifadelerin yazılabileceğini belirtebilirsiniz.

- Aile bireylerinin kendilerini değerli hissetmelerini sağlamak
- Hoşgörülü ve anlayışlı olmak
- Ev işlerinde yardımlaşmak
- İstişareye önem vermek
- Verimli zaman geçirmek

Etkinliğin Adı	Sevginin Verdiği Huzur
Etkinliğin Amacı	Sevginin aile bireyleri arasındaki huzura katkısını kavrayabilme
Yöntem ve Teknik	Örnek olay
Süre	10 dakika
Materyal	Yansındaki ipuçları
Etkinliğin Uygulanması	Velilerden yansındaki ipuçları kullanılarak huzurlu bir aile ortamına katkı sağlayacak tutum ve davranışlarla ilgili düşüncelerini paylaşmalarını isteriz.
Etkinlik ile ilgili İpuçları	Yansındaki ipuçları
Etkinliğin Değerlendirilmesi	Veliler keyif aldılar mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?

34. Toplumsal Gelişim Açısından Ahlaki Değerlerin Önemi (34 ve 35. Slaytlar)

Ahlaki gelişimin toplum hayatını doğrudan etkilediğini söyleyerek 34 ve 35. slaytları sırasıyla yansıtınız ve aşağıdaki bilgileri velilerle paylaşınız.

- Çocukların toplumda düzen içerisinde yaşayabilmeleri için kişiliklerinin şekillendiği anaokulu yaşlarından itibaren içinde bulundukları toplumun hak ve özgürlüklerini öğrenmeleri sağlanmalıdır.
- Çocuklara Kendi istekleri ve toplumun beklentilerinin çatışmaması için temel hak ve özgürlüklerinin neler olduğu öğretilmelidir.
- Bu tutum ve gereksinimler verilirken olumlu örnekler görmesi sağlanmalı, çocuk ile sağlıklı bir iletişim kurulmalıdır.
- Bir arada yaşadığımız insanlara karşı haklarımızın ve bazı görevlerimizin olduğu da ahlaki gelişimin bir parçasıdır. Çocuklar, topluma karşı sorumluluk taşıdıklarının bilincinde olmalıdır.

Çocuğun kendi ilke ve doğruları benimsemesi sağlanırken aynı zamanda genel değişmez ilkeler olan; hak, haksızlık, doğru ve yanlış kavramlarını özümsemesi sağlanmalı, çevresi tarafından onay gören davranışları küçük yaşlardan itibaren geliştirilmelidir. Çocuk bu davranışları küçük yaşlardan itibaren doğru bir eğitimle görmeye başlarsa bu nitelikleri kendi içerisinde içselleştirmesi ve olumlu bir kişilik geliştirmesi daha kolay olacaktır.

Toplum olarak ahlak gelişimine önem verilmeli, herkesin hak ve özgürlüklerini bildiği, adaletin hâkim olduğu, sorumlu ve duyarlı bir toplum oluşturabilmek için çaba gösterilmelidir. Tüm bu erdemlerin fertlere nitelikli bir şekilde kazandırılması hâlinde toplumda huzur, refah ve mutluluğunun artacağı unutulmamalıdır.

35. Sözlü Geri Bildirim ve Değerlendirme Formu

Gönüllü velilerden sözlü geri bildirim alınız ve ardından doldurmaları için Değerlendirme Formu (Ek.2) dağıtınız ve doldurduktan sonra toplayınız.

36. Kısa Bir Değerlendirme

Kısa bir değerlendirme yapınız. Değerlendirme için aşağıdaki metni kullanabilirsiniz.

Unutulmamalıdır ki çocuklara verilen ahlak eğitimi, onların nezaket, merhamet ve şefkat gibi değerleri kazanmalarını sağlar. Ayrıca, empati geliştirmelerine yardımcı olur ve özsaygılarını geliştirir. Çocukların büyüdüğü çevre, aileleri ve okulları onların ahlaki davranışlarını önemli ölçüde etkiler. Sağlıklı bir ortam, çocuklara iyi alışkanlıklar

ve olumlu özellikler kazandırırken sağlıksız ortamlar çocuğun davranışını olumsuz yönde etkileyebilir.

Çocuklarda ahlaki davranışların geliştirilememesi, kendisine ve başkalarına değer vermeme, disiplinsizlik, sosyal ilişkiler kurmada zorluklar ve sağlıksız davranışlara yönelme gibi riskler içerir. Çocukların ahlaki gelişimi, yetişkinlikte onların kişilik ve davranışlarına doğrudan yansır.

Bu nedenle, sorumluluk sahibi ve adaletli bireyler olabilmeleri için onlara, hayatlarına yön verecek temel değerleri mutlaka kazandırmalıyız.

İyi dileklerle sunumu sonlandırınız.

DEĞERLENDİRME FORMU				
1.	Ders ilginizi çekti mi?	Evet	Kararsızım	Hayır
2.	Ders süreci sizin için verimli geçti mi?	Evet	Kararsızım	Hayır
3.	Dersin sonunda herhangi bir tutum ve davranışınızı değiştirme ihtiyacı hissettiniz mi?	Evet	Kararsızım	Hayır
4.	Eğitici, derse katkıda bulunmanızı destekledi mi?	Evet	Kararsızım	Hayır
5.	Eğitici, grubun beklentilerini karşılayabildi mi?	Evet	Kararsızım	Hayır
6.	Ders için ayrılan süre yeterli miydi?	Evet	Kararsızım	Hayır
7.	Dersi aldığınız ortam beklentilerinizi karşıladı mı?	Evet	Kararsızım	Hayır
8.	Derslerin güçlü ve zayıf yanlarını, geliştirilmesi ve eklenmesini istediğiniz konular hakkındaki önerilerinizi, yorumlarınızı, temennilerinizi yazınız. (Lütfen adınızı yazmayınız.)			